

УДК 371.383:78.091

Зінаїда Остафійчук

## ДО ПИТАННЯ МУЗИЧНОГО ДІАЛОГУ ЛЬВОВА ТА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

*У статті здійснена характеристика концертної діяльності Хмельницької обласної філармонії крізь призму творчих взаємин із львівськими музикантами. У загальному обрисі автор розглядає її важливі мистецькі проекти, зокрема реалізовані за участю композиторів, музикознавців, диригентів та виконавців з Галичини, що відбулися на хмельницьких сценах протягом останніх років. Окремий наголос робиться на участі львівських митців у концертних програмах Міжнародного фестивалю камерної музики «Хмельницький камер фест», повномасштабних оперних постановках «Назар Стодоля» К. Данькевича, «Украдене щастя» Ю. Мейтуса, також концертного виконання опери «Чарівна флейта» В. А. Моцарта в рамках проекту «Classik open-air show», реалізації майстер-класів для диригентів та ряду інших тематичних програм.*

*У висновку підкреслюється важливе значення концертно-філармонічної діяльності, що забезпечує музично-естетичні та пізнавальні потреби широкій слухацькій аудиторії, а також підтримки потужного мистецького діалогу музикантів Львова та Хмельницького, які дбайливо плекають закладені поколіннями європейські виконавські традиції.*

**Ключові слова:** концертно-філармонічна діяльність, музичний діалог, творчий проект, концертна програма, Хмельницька обласна філармонія, львівські музиканти.

**Постановка проблеми у загальному вигляді.** Особливої актуальності у сучасному музикознавчому дискурсі набувають питання успішної філармонічної діяльності у різних регіонах України. Так, одним з найважливіших культурних центрів Подільського краю стала Хмельницька обласна філармонія. Зберігаючи кращі традиції академічного та національного мистецтва, сьогодні її сучасне мистецьке «обличчя» визначають різноманітні творчі ініціативи, що стають яскравими подіями культурного життя України та впевнено інтегрують в європейський контекст. Важливе значення у цьому процесі виявляє міцний мистецький зв'язок Хмельницького з Галичиною, зокрема здійснений у діалозі із львівськими композиторами, музикознавцями, диригентами та виконавцями, що протягом останніх років взяли участь у численних творчих проектах та концертних програмах на хмельницьких сценах.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Різні аспекти розвитку музичної культури Галичини висвітлені у працях М. Загайкевич, Я. Колодій, Л. Мазепи, Л. Кияновської, С. Павлишин та інших науковців. Особливості філармонічної діяльності розкриті у дослідженнях М. Магідович, Є. Дукова, Н. Савельєвої, Л. Рудакової, Л. Тюніної. Огляд творчих проектів Хмельницької обласної філармонії здійснений Н. Туровською.

**Формулювання цілей статі.** Метою даної статі є характеристика концертної діяльності Хмельницької обласної філармонії крізь призму творчих взаємин із львівськими музикантами.

**Виклад основного матеріалу.** Протягом століть Галичина з центром у Львові мала значення потужного осередку українського національно-культурного відродження. Л. Кияновська зазначає, що «край мав дуже бурхливу історію, розвивався

під впливом багатьох соціально-політичних факторів, поєднував різнонаціональні тенденції, протягом сторіч переходив під владу різних князівств і монархій, у зв'язку з чим там утворилося кілька національних пластів, кожен з яких сформував власну достатньо яскраву культуру» [3, с. 8]. Тож, історично перебуваючи під владою різних європейських країн, Львів перебирав від кожної з них частину культури та знань і перетворився з часом на перлину архітектури та великий центр наукового, духовного та мистецького життя.

Саме у Львові були організовані перші професійні музичні інституції та товариства (консерваторія «Галицького музичного товариства», міський театр, філармонія, товариство св. Цецилії, «Галицьке товариство друзів музики» тощо). М. Бура підкреслює, що «у процесах творення закладів і колективів ключову роль відігравали особистості-творці, чії персоналістичні інтенції реалізувалися як «знакові» явища своєї і наступних епох» [2, с. 66]. З його історією пов'язані імена видатних музикантів. Це К. Мікулі, М. Солтис, Р. Шварц, Д. Січинський, А. Дідур, С. Крушельницька, М. Менцинський, О. Мишуга, М. Розенталь, П. Пшеничка та багато інших діячів, які здійснили вагомий внесок у скарбницю світової історії музики.

Незаперечним свідченням культурного багатства міста є велика кількість театрів, концертних залів, творчих об'єднань, а також проведення у місті численних фестивалів та мистецьких заходів, в яких активну участь беруть, зокрема й випускники Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка, талановиті музиканти, які нині плекають її виконавські традиції не тільки в Україні, але й далеко за її межами.

Залишаючись своєрідним культурним взірцем для багатьох українських міст музичне життя Львова, діяльність артистів і колективів, його фестивальний та концертний пульс багато в чому визначає мистецькі орієнтири Хмельницького, зокрема обласної філармонії, що протягом років тримає міцний зв'язок із львівськими музикантами.

Н. Туровська, окреслюючи діяльність закладу, характеризує Хмельницьку обласну філармонію сучасною національною мистецькою інституцією, що має чітку стратегію розвитку. Зокрема зазначає, що «на гастролі запрошуються талановиті виконавці, диригенти і композитори України, Польщі, Угорщини, Італії, Австрії, Німеччини, Швейцарії, а також країн Америки та Азії; динамічно пульсує міжнародна співпраця, зокрема із швейцарськими, австрійськими, польськими та угорськими концертними організаціями. Широкий спектр її діяльності визначають важливі для міста музичні форуми, зокрема щорічно стартує міжнародний фестиваль «Хмельницький камер фест»; з успіхом проводиться міжнародний конкурс «ProArt», а також міжнародні майстер-класи для диригентів. Хмельницька публіка має можливість насолоджуватися численними цікавими проектами, одним з яких став справді резонансний «Klasik open air», який вкотре довів сміливість, ініціативність філармонії у прагненні відповідати вимогам часу та наближенні високого мистецтва до найширшої аудиторії» [5, с. 71].

Сьогодні у складі філармонії один з найвідоміших мистецьких колективів України Академічний ансамбль пісні і танцю «Козаки Поділля», Академічний симфонічний оркестр та камерний оркестр, тріо «Flautando», ансамбль «Мікст», «Родина», блискучі солісти-вокалісти та інструменталісти, кожен з яких відзначений високими

здобутками всеукраїнського та міжнародного рівня. Багато артистів є випускниками Львівської національної музичної академії імені М. Лисенка.

Хмельницька філармонія нині єдина концертна установа в Україні, що з успіхом реалізує на своїй сцені масштабні оперні постановки. І саме національний вимір є тим орієнтиром, який визначає його важливу просвітницьку, свідому складову в озвученні яскравих сторінок української опери.

Приємно відзначити, що більшість знакових творчих проєктів відбувається у діалозі та за участі львівських музикантів. Так, щовесни мистецьке життя міста вирує з подвійною силою в численних програмах Міжнародного фестивалю «Хмельницький камер фест», який, до речі, у цьому році відбувся вже вдесяте. Протягом останніх років у рамках форуму відбулися авторські вечори відомих композиторів-сучасників, серед яких імена львівських діячів: видатного композитора, Героя України, народного артиста України, лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка М. Скорика, також заслуженого діяча мистецтв України, доктора мистецтвознавства, члена Національної спілки композиторів України та Асоціації «Нова Музика» Олександра Козаренка, заслуженого діяча мистецтв України, лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка Віктора Камінського.

Зокрема, авторську джазову програму у супроводі Львівського камерного оркестру «Академія» під керівництвом Мирослава Скорика представляли відомі музиканти. Ініціатором проєкту виступив засновник Національного порталу академічної музики MusicReview, продюсер музичних програм Українського радіо київський віолончеліст Олександр Пірієв. Разом з ним брав участь відомий львівський фортепіанний дует, подружжя блискучих піаністів, народна артистка України Оксана Рапіта та заслужений артист України Мирослав Драган. Володарі високих виконавських відзнак на міжнародних конкурсах, активні учасники фестивалів проєктів, педагоги Львівської національної академії ім. М. Лисенка, музиканти знаходяться в постійному мистецькому вирі. Завдяки їх зусиллям здійснені записи фортепіанної музики багатьох сучасних зарубіжних та українських композиторів, та зокрема й реалізації першовиконань та редакцій ряду творів Мирослава Скорика.

Музиканти є частими гостями Хмельницького. Протягом ряду концертних сезонів вони представили чимало яскравих програм. Серед них – проєкт «Музичні династії», в якому виступили разом із сином. Вихованець львівської та швейцарської виконавських шкіл, випускник та аспірант музичних академій Львова та Базеля Андрій Драган є володарем численних відзнак національного та міжнародного значення. Загалом у співпраці з Академічним симфонічним оркестром філармонії Оксана Рапіта озвучила чимало сторінок фортепіанної класики, зокрема концерти В. А. Моцарта, П. Чайковського, В. Барвінського, також виступила членом журі міжнародного конкурсу піаністів «ProArt 2019».

Вже традиційно сторінки сучасної музики представляє хмельницькій публіці ще один знайомий львівський піаніст, відомий інтерпретатор музики ХХ століття, професор Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка, народний артист України Йозеф Ермін. Неодноразово у концертних програмах музикант співпрацював із відомим польським диригентом Романом Реваковичем, також здійснив хмельницькі прем'єри творів Ігоря Щербаківа.

Серед майстрів львівського скрипкового виконавства, які підтримують творчі взаємини з Хмельницькою філармонією, імена народного артиста України, ректора Львівської національної музичної академії імені М. Лисенка, професора Ігоря Пилатюка та кандидата мистецтвознавства, професора Володимира Заранського.

Протягом останніх концертних сезонів Хмельницький вітав чимало гостей з Галичини. Це Молодіжний Академічний симфонічний оркестр «INSO-Львів» під орудою заслуженого діяча мистецтв України Володимира Сивохіпа; студентський оркестр Львівської національної музичної академії під керівництвом Зінаїди Остафійчук; «Lviv Clarinet Quartet» у складі Миколи Гречуха, Назара Хижого, Олександра Вавринюка та Григорія Чепелюка; дует у складі Лідії Футорської та Сергія Хоровця; львівський квартет «Fagotissimo», а також народна артистка України Етелла Чуприк, народна артистка України Лідія Шутко, Остап Шутко та Ольга Шутко, заслужений артист України Назар Пилатюк, лауреати міжнародних конкурсів, талановита піаністка Маріанна Гумецька, блискучі віолончелісти Тарас Менцінський, Ярослав Мигаль, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, заслужений діяч мистецтв України Юрій Ланюк, гітарист і композитор, що нині пов'язує своє життя із Угорщиною, Михайло Вігула; вихованці львівської та європейської виконавських шкіл, лауреати міжнародних конкурсів Володимир Винницький та Наталя Хома та багато інших відомих імен.

Ще одним важливим мистецьким проектом філармонії є міжнародний конкурс «ProArt», який щороку об'єднує на подільській землі блискучий цвіт юних талантів України та Європи. У 2018 році організація конкурсу відбулась у мистецькому діалозі з відомими швейцарськими музикантами, засновниками концертної агенції «Дзялак і сини» Анною Савицькою та Якубом Дзялаком, які своїми ініціативами усіляко підтримують обдаровану молодь Швейцарії та України. Зініційована ними Літня міжнародна музична академія Дори Шварцберг у Львові дала можливість навчатися на майстер-курсах відомих музикантів багатьом юним талантам, зокрема й хмельничанам. Тож цього разу, організація міжнародного конкурсу скрипалів саме у Хмельницькому відкрила нові творчі горизонти, а разом з тим дозволила вкотре підвищити культурний імідж міста.

Нещодавно була відкрита нова сцена філармонії – Малий концертний зал імені Василя Сліпака. Ця присвята увічнила пам'ять про величного Сина України, все-світньовідомого оперного співака, уродженця Львова, щирого патріота, який служив мистецтву, любив життя та віддав його заради миру. У вирі пасхальних настроїв програма продовжила традицію озвучення величних сторінок духовної музики. Її натхненником і диригентом виступив лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, народний артист України, професор Львівської національної музичної академії імені М. Лисенка Юрій Луців. У супроводі камерного оркестру філармонії сцену осяяв виступ народної артистки України, провідної солістки Львівського національного академічного театру опери і балету ім. С. Крушельницької Світлани Мамчур. Слід зауважити, що минулорічна весна реалізувала прем'єру одного з найвидатніших шедеврів світового мистецтва, духовний заповіт геніального Вольфганга Амадея Моцарта, натхненний гімн Творцю, його знаменитий «Реквієм», в озвученні якого брав участь також соліст Львівської національної опери Олег Лановий.

В огляді філармонічної діяльності на Поділлі Н. Туровська підкреслює, що «завдяки натхненним ініціативам керівника Хмельницької філармонії Олександра Драгана протягом останніх років сцена концертної установи неодноразово перетворювалася на майданчик захоплюючого театрального дійства у здійсненні прем'єр національних опер «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського, «Назар Стодоля» К. Данькевича, «Украдене щастя» Ю. Мейтуса, української оперети «Гуцулка Ксеня» Я. Барнича, а також світових перлин – опери «Тоска» Дж. Пучіні та оперети «Летюча миша» Й. Штрауса. Тож, для міста, яке не має оперного театру, стати учасником такої масштабної події – це можливість і поштовх до розширення ерудиції та зміцнення внутрішньої культури» [5, с. 72]. Відвідавши хмельницьку прем'єру опери «Богдан Хмельницький» К. Данькевича відомий композитор, доктор мистецтвознавства О. Козаренко у своєму відгуку відзначає «поєднання досконалого співу, майстерного оркестрового акомпанементу, високої музики, які в синергії можуть стати підставою до творення повноцінної оперної вистави», а також автор дає можливість відповідь на запитання «для чого обласній філармонії такі надзусилля за недостатніх, неоперних умов малого міста? Очевидно, що постать керівника Хмельницької філармонії Олександра Драгана тут ключова – як випускника диригентського факультету Львівської консерваторії. Але не освіта визначає напрям розвитку, а відчуття соціального запиту, який вимагає та виправдовує певні форми мистецької активності суспільства. І сьогодні, подібно до ренесансної Флоренції, де народилася опера як вершина музичного мистецтва, у Хмельницькому, Івано-Франківську, Тульчині, а донедавна в Кам'яниці-Подільському робляться спроби відповісти на виклики нашого буття, які не чують на великих оперних сценах» [4].

В авангарді сміливих творчих ініціатив на прем'єру української оперети Я. Барнича «Гуцулка Ксеня» було запрошено спеціального гостя, доктора філософії, кандидата педагогічних наук, доцента Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка Людомира Філоненка. Шанованою гостею хмельницьких музичних прем'єр часто є й доктор мистецтвознавства, професор Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка Любов Кияновська.

Ще одним цікавим проектом став вже традиційний для Хмельницького «Classik open-air show», що реалізує просвітницьку місію наближення класичної музики до широкого загалу в невимушеній атмосфері відкритих вуличних майданчиків. У 2018 році здійснити концертне виконання знаменитої опери «Чарівна флейта» В. А. Моцарта у Хмельницькому, а також Меджибізькому замку був запрошений головний диригент Львівської національної опери Мирон Юсипович та львівські солісти Олег Лановий, Христина Макар, Анна Шумаріна. В рамках проекту до Дня Європи цього річ концертна програма «Гала-Штраус» також зміцнила творчі взаємини хмельницьких та львівських артистів.

Справді знаковими стали започатковані філармонією спільно із знайомими маестро України та Швейцарії Міжнародні майстер-класи для диригентів та Оркестрова Академія молодих музикантів. Серед творчих наставників, викладачів майстер-класів імена швейцарських диригентів Домініка Роггена та Марко Мюллера, а також лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка, народного артиста України, завідувача кафедри оркестрово-симфонічного та хорового диригування Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка, професора Юрія Луціва.

Творчі взаємини зі Львовом простежуються також у гастрольній діяльності хмельницьких артистів, зокрема їх участі у якості запрошених солістів у виставах Львівської національної опери. Так, роль Цариці ночі в опері «Чарівна флейта» В. А. Моцарта виконала лауреат міжнародних конкурсів Ольга Абакумова; характерні чоловічі образи опер «Набуко» та «Травіата» Дж. Верді, а також опери «Лоенгрін» Р. Вагнера у львівській прем'єрі блискуче втілює соліст Хмельницької філармонії Степан Дробіт.

Міцні творчі взаємини зі Львовом підтримує і камерний оркестр філармонії. Однією з важливих подій стала його участь у XVII Міжнародному фестивалі сучасної музики «Контрасти» (2011). У концертній програмі за участі солістів філармонії, заслуженої артистки України Ольги Малик, лауреата міжнародних конкурсів Тараса Малика, а також відомої співачки Ганни Солоничної камерний оркестр під керівництвом Олександра Драгана здійснив озвучення творів В. Губаренка та О. Козаренка. Також композитор виступив солістом і за роялем.

Яскравою мистецькою імпрезою стала зустріч, що відбулася 12 березня цього року в Дзеркальній залі. Окрім знаменитої моноопери Віталія Губаренка «Листи кохання» за участі заслуженої артистки України Фатіми Чергіндзії камерним оркестром Хмельницької обласної філармонії під керівництвом Тараса Мартиника в цей вечір були представлені сторінки творчості молодого подільського композитора Віталія Самолюка, а саме його Сюїта № 2 «Меморі», Різдвяна сюїта, а також «Wiec w tej ciszy ukrytu ja – lisc...» для сопрано та камерного оркестру на тексти Кароля Войтили в авторстві Михайла Шведа.

**Висновки.** Залишаючись своєрідним культурним взірцем для багатьох українських міст музичне життя Львова багато в чому визначає мистецькі орієнтири Хмельницької обласної філармонії. Численні тематичні програми оркестрової, вокальної, камерно-інструментальної та органної музики, повномасштабні оперні постановки, сміливі творчі проекти – складові її динамічного пульсу, в якому потужного звучання набув музичний діалог із львівськими музикантами. Тож, ці плідні творчі взаємини залишатимуться й надалі тим натхненним джерелом, яке ще не раз осяє нові спільні творчі звернення.

#### Список використаних джерел та літератури

1. Грабовська О. Музично-виконавське життя Львова кінця XX – початку XXI століття. *Musica Galiciana*. Rzeszow: WUR, 2005. Т. IX. С. 222-231.
2. Бура М. Я. Львівське камерно-інструментальне виконавство крізь призму ідей персоналізму (друга половина XX – початок XXI століть): дис. ... канд. мист-ва: 17.00.03. Львів, 2018. 206 с. URL: <http://conservatory.lviv.ua/wp-content/uploads/2018/04/bura-dysertacija.pdf>
3. Кияновська Л. Галицька музична культура XIX–XX ст. Чернівці : Книги-XXI, 2007. 424 с.
4. Козаренко О. Оперні постановки Хмельницької обласної філармонії. URL: <https://www.adm-km.gov.ua/?p=49367>
5. Туровська Н. Концертно-філармонічна діяльність у контексті музичного просвітництва студентів. *Актуальні питання мистецької педагогіки*: зб. наук. праць / гол. ред. І. М. Шоробура. Хмельницький: ХГПА, 2018. Вип. 7. С. 70–74.

### References

1. Hrabovska O.(2005) Musychno-vykonavske zhyttia Lvova kintsia 20 – pochatku 21 st. [The musical performing life of Lviv in the late 20th and early 21st centuries]. *Musica Galiciana*. Rzeszow: WUR. Vol. IX, pp. 222-231. (In Ukrainian)
2. Bura M. (2018) Lvivske kamerno- instrumentalne vykonavstvo kriz pryzmu idei personalizmu (druha polovyna XX – pochatok XXI stolit) [ Lviv chamber instrumental performance through the prism of the idea of personalism (second half of the 20th –beginning of the 21st century)]. PhD thesis. Lviv National Music Academy named after M. Lysenko. Lviv. Available at: <http://conservatory.lviv.ua/wp-content/uploads/2018/04/bura-dysertatsiia.pdf> (In Ukrainian)
3. Kyianovska L.(2007) Halytska muzychna kultura XIX – XX st [Galician musical culture of the 19-20 century]. Chernivtsi : Knyhy-XXI. (In Ukrainian)
4. Kozarenko O. Operni postanovky Khmelnytskoi oblasnoi filarmonii [Opera productions of the Khmelnytsky regional philharmonic]. Available at: <https://www.adm-km.gov.ua/?p=49367> (In Ukrainian)
5. Turovska N. (2018) Kontsertno-filarmonichna diialnist u konteksti muzychnoho prosvitnytstva studentiv [The concert and philharmonic activities in the context of musical education of students]. *Aktualni pytannia mystetskoj pedahohiky*. Khmelnytskyi: KhHPA. Vol. 7. Pp. 70-74. (In Ukrainian)

#### **Zinaida Ostafychuk. The musical dialogue of Lviv and Khmelnytskyi.**

*The article featured a concert activity of the Khmelnytskyi regional philharmonic society through the prism of creative relationships with Lviv musicians. In general, the author examines his important art-study projects, implementing the participants of composers, musicologists, conductors and performers from Galicia, which take place on Khmelnytskyi stages in recent years. A special emphasis are made by the participants of the Lviv artists in the concert program of the International Festival of Musical Art "Khmelnytskyi Stone Fest", full-scale opera productions "Nazar Stodolia" by K. Dankevich, "Stolen Happiness" by Y. Mateus, and also the concert performance of the "Charming Flute" by VA Mozart within the framework of the "Classik open-air show" project, the implementation of master classes for conductors and a number of other thematic programs. As a conclusion, the importance of concert and philharmonic activity, which provides the musical aesthetic and cognitive needs of a wide audience of listeners, as well as the support of the powerful musical dialogue of Lviv and Khmelnytsky, who care about the European performance traditions laid by generations, are emphasized.*

**Key words:** concert and philharmonic activity, artistic dialogue, creative project, concert program, Khmelnytsky regional philharmonic society, Lviv musicians.

